

Vergaderjaar 1992-1993

23 302

Goedkeuring van de op 24 december 1992 – 22 januari 1993 te Bonn tot stand gekomen overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake de uitbreiding tot het grondgebied van de voormalige Duitse Democratische Republiek van de op 21 december 1956 tot stand gekomen Vierde Aanvullende Overeenkomst bij het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake sociale verzekering van 29 maart 1951

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inleiding

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt, omdat het uitsluitend opmerkingen van redactionele aard bevat (artikel 25a, derde lid, onder b, van de Wet op de Raad van State).

Het onderhavige, bij notawisseling tot stand gekomen verdrag, strekt ertoe de territoriale werkingssfeer van een Nederlands-Duits verdrag inzake sociale zekerheidsaanspraken van voormalige dwangarbeiders uit te breiden tot het grondgebied van de voormalige Duitse Democratische Republiek.

De onderhandelingen tussen de vertegenwoordigers van het Duitse Ministerium für Arbeit und Sozialordnung en het Nederlandse Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hebben plaatsgevonden op 16 en 17 januari 1991 te Bonn en op 13 en 14 mei 1991 te 's-Gravenhage. Van de voortgang van deze besprekingen is verslag gedaan aan de Tweede Kamer (kamerstukken II, 1990/91, 21 800 XV, nrs. 40, 55, 58 en 85, alsmede bij brief van 6 februari 1992, kenmerk DGSZ/SV/1/92/0569). Tevens heeft mondeling overleg plaats gevonden met de vaste Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de Tweede Kamer op 10 april 1991 (kamerstukken II, 1990/91, 21 800 XV, nr. 67).

Vierde Aanvullende Overeenkomst

Het betreft hier de uitbreiding van de territoriale werkingssfeer van de op 21 december 1956 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Vierde Aanvullende Overeenkomst betreffende de regeling van aanspraken die door Nederlandse werknemers tussen 13 mei 1940 en 1 september 1945 op grond van Duitse sociale verzekering zijn verkregen (Trb. 1957, 18 en Trb. 1959, 65), behorende bij het op 29 maart 1951 te Bonn tot stand gekomen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland inzake sociale verzekering (Trb. 1951, 57, Trb. 1952, 133, Trb. 1959, 61 en Trb. 1962, 102).

De Vierde Aanvullende Overeenkomst legde vast dat de verzekerings-

tijdvakken die door dwangarbeiders gedurende hun werkzaamheden in Duitsland waren vervuld onder het Duitse stelsel inzake sociale verzekering niet tot aanspraken onder dit Duitse stelsel zouden leiden, maar dat deze tijdvakken zouden worden aangemerkt als verzekeringstijdvakken die waren vervuld onder de werkingssfeer van de Nederlandse Invaliditeitswet (Stb. 1913, 205, zoals gewijzigd bij de Liquidatiewet Invaliditeitswetten, Stb. 1967, 307), hierna: IW. De noodzaak tot het sluiten van dat verdrag was destijds gelegen in de omstandigheid dat de vaststelling en berekening van invaliditeits- en overlijdenspensioenen onder de Nederlandse IW grote vertraging opliep omdat de daarvoor noodzakelijke gegevens over de vaststelling van de Duitse rechten zeer moeizaam konden worden verkregen van de Duitse organen. Deze gegevens waren door het oorlogsgeweld vaak in het ongereede geraakt. Vanuit de Tweede Kamer is om deze reden destijds aandrang uitgeoefend op de regering om te komen tot dat verdrag. Ter compensatie van deze overname door Nederland van de Duitse verplichtingen hebben de Duitse organen destijds een bedrag van 20 miljoen gulden betaald aan de Sociale Verzekeringsbank, die de IW uitvoerde en het beheer voerde over het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds.

De Vierde Aanvullende Overeenkomst had betrekking op de tijdvakken van verzekering die waren vervuld op het grondgebied van het voormalige Duitse Rijk dat ten tijde van het sluiten van dat verdrag onder het bestuur stond van de regering van de Bondsrepubliek Duitsland.

Ten gunste van personen die waren tewerkgesteld in de gebieden van het Duitse Rijk die in 1957 niet stonden onder het bestuur van de regering van de Bondsrepubliek en evenmin behoorden tot het Land Berlijn, is destijds een nationale wet tot stand gekomen, die ertoe strekte de door hen gewerkte tijdvakken aan te merken als verzekeringstijdvakken ingevolge de Nederlandse IW (Wet van 31 juli 1957, Stb. 336, houdende regeling van aanspraken op uitkering terzake van Duitse renteverzekering van Nederlandse werknemers, die tussen 13 mei 1940 en 1 september 1945 in het Duitse Rijk in loondienst werkzaam zijn geweest). Op deze wijze werd gewaarborgd dat deze personen geen nadeel zouden ondervinden van de omstandigheden dat de wetgeving van bijvoorbeeld de Duitse Democratische Republiek (DDR) of Polen de toekenning van een rente over deze tijdvakken verhinderde, en dat zij in het kader van de IW op gelijke voet zouden worden behandeld als de personen op wie de Vierde Aanvullende Overeenkomst betrekking had.

Duitse eenwording

De Duitse eenwording per 3 oktober 1990 bracht het grondgebied van de DDR eveneens onder het bestuur van de Bondsrepubliek. De gevolgen van deze eenwording voor de territoriale werkingssfeer van de Vierde Aanvullende Overeenkomst dienden naar de opvatting van de Nederlandse regering uitdrukkelijk te worden geregeld. Met de Duitse opvatting die stoelde op de leer van de bewegende grenzen, als zou deze werkingssfeer door de Duitse eenwording automatisch zijn uitgebreid, kon niet worden ingestemd. De reden hiervoor was gelegen in de wijze van berekening van het destijds overeengekomen bedrag, welke berekening destijds was gerelateerd aan de geschatte verzekeringstijdvakken die waren vervuld op uitsluitend het grondgebied van de toenmalige Bondsrepubliek.

De Nederlandse regering heeft zich overigens steeds op het standpunt gesteld dat de «DDR-dwangarbeiders», die allen reeds onder de IW zijn schadeloos gesteld, niet daarenboven nog eens aanspraak behoren te kunnen maken op een Duitse rente. Het gelijkheidsbeginsel verlangt te dezer een zelfde rechtsregime voor deze groep dwangarbeiders als geldt

voor de dwangarbeiders die nu reeds onder de werking van de Vierde Aanvullende Overeenkomst vallen.

Het onderhavige verdrag

Het nu tot stand gekomen verdrag heeft een tweeledig doel. Het beoogt enerzijds uitdrukkelijk vast te leggen dat de Nederlandse regering instemt met de uitbreiding van de territoriale werkingssfeer van de Vierde Aanvullende Overeenkomst per 3 oktober 1990, en anderzijds een billijke vergoeding overeen te komen voor de lasten die Nederland in het verleden eenzijdig reeds op zich had genomen door bij nationale wet degenen die gedwongen tewerkgesteld waren op het grondgebied dat later tot de voormalige DDR zou gaan behoren, schadeloos te stellen onder de IW. Het bedrag van 50 miljoen gulden is gerelateerd aan de toenmalige premieverplichtingen onder de IW, inclusief rente, in het licht van de corresponderende uitkeringslasten.

Bestemming van het overeengekomen bedrag

Het bedrag van 50 miljoen gulden zal na ontvangst worden doorgesluisd naar het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds, uit welk fonds de IW-uitkeringen worden verstrekt. Via de IW zijn de verzekeringsaanspraken van dwangarbeiders die tijdens de Tweede Wereldoorlog op het grondgebied verbleven dat later tot de voormalige DDR zou gaan behoren bij wijze van voorschot afgedekt. Het ligt daarom voor de hand de 50 miljoen gulden als aflossing te beschouwen voor het destijds verleende voorschot.

Koninkrijkpositie

Het verdrag zal, voor wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, evenals de Vierde Aanvullende Overeenkomst alleen voor Nederland gelden.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J. Wallage

De Minister van Buitenlandse Zaken,
P. H. Kooijmans